

TA 2023/4. ARKEOLOGISKE UNDERSØKELSER I DRONNINGENS GATE 10, THOMAS ANGELLS GATE 7 (BORKEPLASSEN)

Trondheim, Trøndelag

Sæhle, Ingeborg

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel TA 2023/4. Arkeologiske undersøkelser i dronningens gate 10, Thomas Angells gate 7 (Borkeplassen) Trondheim, Trøndelag	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 232	Publiseringsdato 11.08.2023
	Prosjektnummer 1022544, 1022544-01	Sider 23
	Avdeling Arkeologi	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Sæhle, Ingeborg	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-378-0	Oppdragstidspunkt / periode utført 13.02-23.02.2023
	Forsidebilde Tiltaksområdet sett mot vest. Foto: NIKU.	

Prosjektleder Silje Sandø Rullestad
Prosjektmedarbeider(e) Ingeborg Sæhle
Kvalitetssikrer Ann Kathrin Jantsch

Oppdragsgiver / finansiert av E. C. Dahls Eiendom AS

<p>Sammendrag</p> <p>I forbindelse med etablering av en rampeforbindelse til Borkeplassen skulle det graves innenfor et område i passasjen mellom Dronningens gate 10 og Borkeplassen, sør for stående bygg i Thomas Angells gate 7. Et område på 13 m x 4 m, med en bredde av 5 m helt i øst ble utsjaktet ned til ca. 1,2 m dybde. I et område på ca. 2 m x 4 m midt i tiltaksområdet skulle det graves til en dybde av ca. 2,5 m (til kote + 5,26 moh.). Det nedre av disse kulturlagene er 14C-datert til AD 1520-1799 (lab nr. FTMC-FI28-1, 2 sigma).</p> <p>Det ble observert intakte etterreformatoriske kulturlag på ca. 1,2 m dybde, og disse hadde en samlet tykkelse på ca. 0,5–0,7 m. Det ble i tillegg observert to groper med ukjent funksjon under kulturlagene. Den ene av disse er 14C-datert til AD 1648-1921 (lab nr. FTMC-FI28-2, 2 sigma).</p> <p>Naturlig undergrunn ble påtruffet omkring kote + 5, 87 moh. (NN2000).</p>
<p>Abstract</p> <p>Enter here.</p>

<p>Emneord</p> <p>Etterreformatorisk, hagejord, groper</p>
<p>Keywords</p> <p>Enter here.</p>

Kontorleder
Ann Kathrin Jantsch

Saksnummer hos forvaltningsmyndighet	21/00516-41, 21/00516-49
Kulturminne-ID	90288
Lokalitetsnavn	Dronningens gate 10 og Thomas Angells gate 7 (Borkeplassen)
Gnr/bnr.	401/198, 401/332
Adresse, kommune, fylke	Dronningens gate 10 og Thomas Angells gate 7 (Borkeplassen)
Aksesjonsnummer	Skriv her
Museumsnummer	Skriv her
Intrasis-prosjektnummer	Skriv her
Foto-/filmnummer	Skriv her
Tilstedeværelse av automatisk fredede kulturminner	Nei

Innholdsfortegnelse

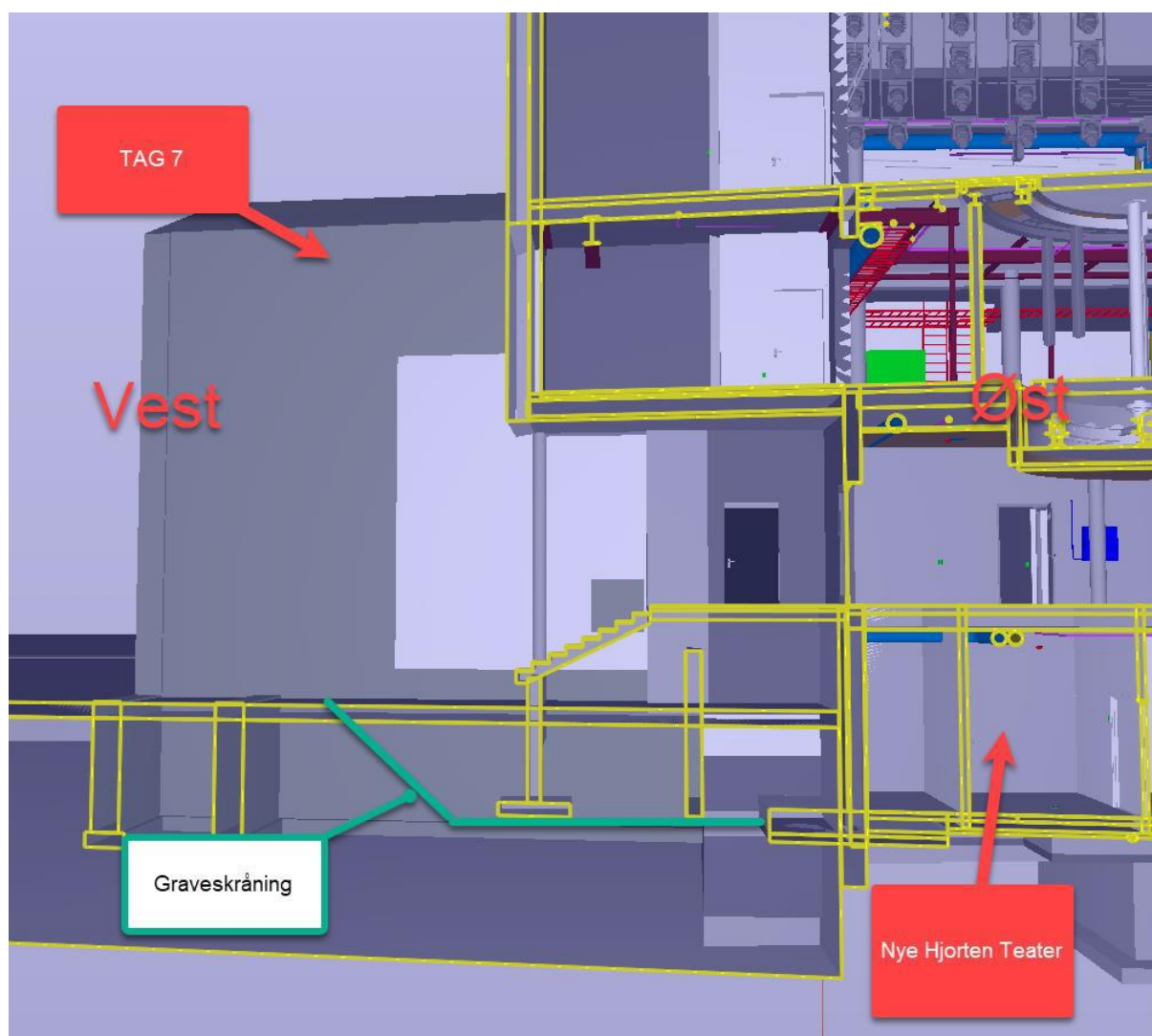
1	Innledning – administrativt.....	9
1.1	Tiltakets omfang	12
1.2	HMS.....	13
1.3	Historikk og tidligere undersøkelser i området	13
2	Metode, gjennomføring og dokumentasjon	14
3	Resultater	16
3.1	Naturlig undergrunn	16
3.2	Moderne.....	16
3.3	Lag 1: Hagejord	18
3.4	Lag 2: Eldre nivå av hagejord.....	18
3.5	Grop 1	18
3.6	Grop 2.....	19
3.7	Grop 3.....	19
3.8	Observasjoner i den nordlige profilen.....	21
4	Oppsummering	21
5	Vedlegg.....	23

1 Innledning – administrativt

Skanska og Byggherrerådgiveren søkte på vegne av E.C. Dahls Riksantikvaren om tillatelse til inngrep i det automatisk fredete kulturminnet Middelalderbyen Trondheim, kulturminne-id. 90288 i forbindelse med igangsetting av en mindre del av reguleringsplan for Dronningens gate m.fl. Dette gjaldt graving for å etablere en rampeforbindelse til Borkeplassen. Det skulle graves innenfor et område i passasjen mellom Dronningens gate 10 og Borkeplassen, sør for stående bygg i Thomas Angells gate 7 (Figur 1). Søknaden omhandlet graving til 1 m dybde med graveskråning opp til terrenghøyde på Borkeplassen mot vest (Figur 2).

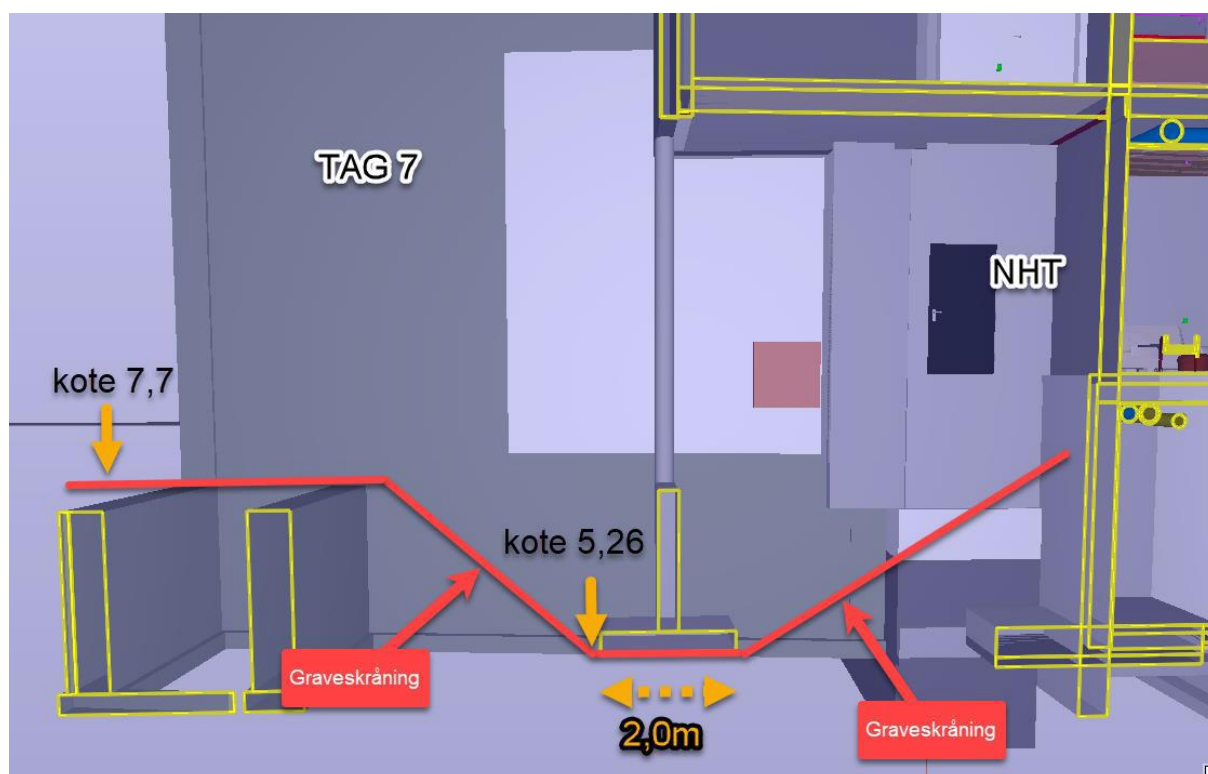
Figur 1: Kart vedlagt tiltakshavers søknad, med tiltaksområdet markert i rødt. Blått bygg var allerede revet, mens gult bygg skulle fjernes før gjennomføring av tiltaket.

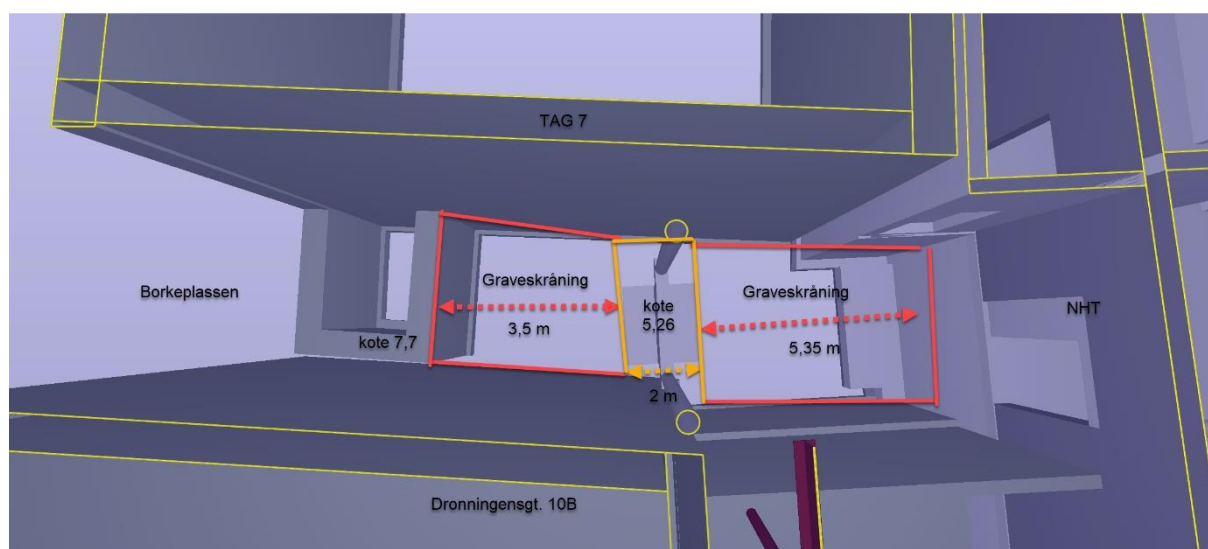
Figur 2: Kart vedlagt tiltakshavers søknad som viser omfanget av inngrepet inkludert graveskråning.

NIKU mottok anmodning om faglig tilrådning, samt eventuelt forslag til prosjektplan og budsjett dersom NIKU tilrådte arkeologiske undersøkelser, fra Riksantikvaren i e-post d. 12.01.2023 (RA ref. 21/00516). NIKU vurderte at det var konfliktpotensial knyttet til tiltaket, og tilrådte derfor at tiltaket kunne gjennomføres med vilkår om arkeologisk overvåking. NIKU oversendte tilrådning, prosjektplan og budsjett til Riksantikvaren d. 30.01.2023 (NIKU ref. 15/23 554.31/SSR). Vedtak ble fattet d. 03.02.2023, med en økonomisk ramme for den arkeologiske undersøkelsen på inntil kr. 65 000,- (RA ref. 21/00516-41). Vedtaket forutsatte at det kun skulle graves til en dybde av 1,0 m innenfor tiltaksområdet, og tillatelsen gjeldt kun graving i moderne masser som sand, grus og pukk.

Ved feltarbeidets oppstart mandag 13.03.2023 ble det klart at tiltaket som skulle gjennomføres på stedet ikke var i tråd med det omsøkte tiltaket det var gitt tillatelse til av Riksantikvaren. Det planlagte feltarbeidet ble derfor ikke gjennomført, og tiltakshaver ble bedt om å kontakte Riksantikvaren. Skanska sendte en endringsmelding for tiltaket på vegne av E. C Dahls Eiendom AS til Riksantikvaren samme dag, hvor det fremgikk at tiltakshaver ønsket å grave dypere enn det som tidligere var tillatt gjennom Riksantikvarens vedtak. Endringsmeldingen innebar at det skulle graves ned til 2,5 meters dybde innenfor deler av tiltaksområdet (Figur 3 og Figur 4). Basert på NIKUs tidligere tilrådning kunne Riksantikvaren konstatere at den nye omsøkte gravedybden trolig ville komme i konflikt med automatisk fredede kulturlag.

Figur 3: Plantegning som viser tiltaksområdet sett i profil, hvor både graveskråning, kotehøyder og total dybde på tiltaket er markert. Den stående kjelleren ses helt til venstre i plantegningen. Plantegningen er utarbeidet av Skanska.

Figur 4: Plantegning som viser tiltaksområdet sett i plan, hvor både graveskråning, kotehøyder og total dybde på tiltaket er markert. Den stående kjelleren ses helt til venstre i plantegningen. Plantegningen er utarbeidet av Skanska.

I samråd med Riksantikvaren ble det besluttet at NIKU skulle overvåke tiltaket ned til 1,0 meter som det var gitt tillatelse til, eller ned til den dybden som NIKU vurderte til å bestå av moderne masser. På denne måten kunne det avklares om det fantes intakte kulturlag som ville bli berørt når det skulle graves dypere før et eventuelt nytt vedtak om tillatelse kunne fattes. Denne overvåkingen ble gjennomført i perioden 14.02.2023–16.02.2023. Ved 1,20 meters dybde ble det påtruffet intakte kulturlag som ikke kunne avskrives som automatisk fredet.

NIKU mottok derfor anmodning om forenklet prosjektplan og budsjett for arkeologisk undersøkelse av kulturlag som ble berørt av gravearbeidet, fra Riksantikvaren i e-post d. 16.02.2023 (RA ref. 21/00516). NIKU oversendte forenklet prosjektplan og budsjett til Riksantikvaren d. 17.02.2023 (NIKU ref. 66/23 554.31/SSR). Vedtak ble fattet d. 17.02.2023, med en økonomisk ramme på kr. 129 500,-. Feltarbeidet ble gjennomført i perioden 20.02.2023–23.02.2023.

1.1 Tiltakets omfang

Tiltaket innebar utsjaktning av området i passasjen mellom Dronningens gate 10 og Borkeplassen, sør for stående bygg i Thomas Angells gate 7 (Figur 1). Området målte ca. 13 m x 4 m, med en bredde av 5 m helt i øst (se Figur 4). Over hele området skulle det fjernes masse ned til ca. 1,2 m dybde. I et område på ca. 2 m x 4 m midt i tiltaksområdet skulle det graves til en dybde av ca. 2,5 m (til kote + 5,26 moh.), hvilket innebar at det måtte etableres graveskråninger med helning 1:1 mot øst og vest (Figur 3).

Figur 5: Illustrasjon av arbeidsforholdene på stedet. Området som skulle totalgraves er gravd i bunn, og den lyse undergrunnen synes tydelig mot de mørke kulturlagene i graveskråningen. Foto er tatt mot vest, og den vestlige graveskråningen var ca. 3,5–4 m høy. Maskinfører Snorre Moe ses til venstre i bildet. Foto: NIKU.

1.2 HMS

NIKU har som arbeidsgiver ansvar for egne ansatte og ansvar for å gjennomføre det arkeologiske arbeidet i tråd med gjeldende lover og forskrifter. NIKU utarbeidet en egen HMS-plan for prosjektet, inkludert risikoanalyse, handlingsplan og sikkerhetsinstruks, i forkant av feltoppstart. Den arkeologiske undersøkelsen foregikk innenfor avsperrert område og området hadde status som anleggsområde i den tid det arkeologiske arbeidet pågikk. Verneutstyr i form av vernesko, high-visibility vest/overdel, high-visibility bukse og hjelm var påbudt ved inngang på anleggsområdet. Tiltakshaver stilte spiserom og toalettfasiliteter til disposisjon.

Tiltaksområdet nådde enkelte steder en dybde av over 3,5 m grunnet graveskråning med oppgravde masser, med stående bygg på begge sider i et smalt areal, og området ble derfor utgravd i henhold til gjeldende forskrifter vedrørende sikre graveskråninger og tilgang på rømningsveier (Figur 5). Undersøkelser i bunnen av tiltaksområdet var begrenset grunnet HMS-hensyn. Arkeolog var aldri alene på stedet.

1.3 Historikk og tidligere undersøkelser i området

Det følgende kapittelet er hentet fra NIKUs tilrådning (NIKU ref. 15/23 554.31/SSR), skrevet av Silje Sandø Rullestad.

Området som ble berørt av tiltaket ligger innenfor Middelalderbyen Trondheim (Askeladden kulturminne-id. 90288), som er fredet bygrunn iht. Lov om kulturminner av 9. juni 1978. Tidligere funn og observasjoner tyder på at området tilsynelatende ligger utenfor kjerneområdet for bosetting i middelalderbyen, men at Dronningens gate 10 og nærliggende område er viktig i arkeologisk og kulturhistorisk sammenheng. Tidligere har området vært lite arkeologisk undersøkt, men flere undersøkelser de siste årene har gitt ny og utfyllende kunnskap.

Området er omgitt av eldre og yngre gateløp. Apotekerveita i øst har røtter tilbake til middelalderen. Navnet er et yngre navn på gaten, som den fikk etter bybrannen i 1681. Navnet kommer av det første apoteket i byen, Løveapoteket, som lå mellom Dronningens gate og Kongens gate på østsiden av veita. Før 1681 het gaten Bredegata, på grunn av at gaten ble utvidet etter bybrannen i 1598. I middelalderen ble gaten kalt Langstrete, og den var en av de nord-sørgående hovedgatene i middelalderbyen.

Den middelalderske Borkegata lå trolig nær den planlagte passasjen mellom teateret og Borkeplassen. Gateløpet forsvant ved reguleringen etter bybrannen i 1681, og nøyaktig plassering er ukjent. I forbindelse med vurdering av branntomtene i kvartalet Nordre gate, Dronningens gate og Thomas Angells gate i 2003 ble en arkeologisk forundersøkelse utført blant annet i østre del av Borkeplassen. I sørøst ved Dronningens gate 14 ble det trolig funnet rester av den middelalderske Borkegata i form av trebrolegginger. Disse ble datert til 13- og 1400-tallet (TA 2003/03).

En sølvskatt fra midten av 1000-tallet ble funnet i bakgården til Postbygget i 1950 (TA 29). Skatten besto blant annet av 964 sølvmynter og to sølvkrusifiks.

Funn av skjeletter i flere omganger på tomte til Postbygget, på naboeiendommen nummer 12 og i selve gateløpet til Dronningens gate mellom nummer 10 og 12 representerer en del av en kirkegård, trolig fra middelalder. Ved undersøkelser i den sørlige delen av bakgården til Dronningens gate 12 i 2006 ble det funnet intakte graver som først ble oppdaget da gravemaskinen hadde gravd dem opp (TA 2006/2). Dette funnet indikerer at i hvert fall deler av middelalderkirkegården har strukket seg lenger nord enn tidligere antatt. Det er også gjort løsfunn av et kranium og lårbein av menneske i den nordre delen av bakgården til Postbygget, og løsfunn av menneskebein i massene ved det arkeologisk undersøkte området lengst i sør i bakgården (TA 25, TA 27, TA 28, TA 1990/9, TA 2006/2, TA 2007/28, TA 2019/8).

Det er ikke funnet spor av en kirke i området knyttet til kirkegården. Det er fravær av bygningsstein tilhørende en kirke. En hypotese er derfor at kirken kan ha vært en trekirke. Den kan også ha stått utenfor undersøkt område. Et funn av en middelaldersk Kristusfigur i kobberlegering, utført som en kopi av lignende Limogesarbeider, ble funnet i en etterreformatorisk grop ved utgravninger i den sørlige delen av Postbyggets bakgård i 2019 (TA 2019/8). Tilstedeværelsen av denne figuren understreker det kirkelige nærværet i området.

Ved samme undersøkelse ble det påvist aktivitet fra vikingtid til etterreformatorisk tid i form av blant annet dyrkingsspor, stolpehull, kulturlag med innslag av klebersteinsflis og spor etter mulig metallhåndverk i form av jern- og kobbergjenstander og slagg. Fragmenterte spor fra 1400- og 1500-tallet ble også dokumentert (TA 2019/8).

Dyrkingslag er også tidligere påvist i det nordøstre hjørnet av bakgården. Dette lå rett over naturlig undergrunn (1,5 meter dybde), og de nedre delene er 14C-datert til 983-1048 AD (TA 2015/8). Undersøkelsen påviste kompliserte stratigrafiske lagserier med rester av steinbrolegging som kan representere den senmiddelalderske Bredegata. Kulturlagene under dette inneholdt mye sand iblandet organisk masse og avfall i form av keramikkskår, trerester, kull og klebersteinbiter.

Ved en arkeologisk overvåking i Apotekerveita i 2010 (TA 2010/2) ble det ikke funnet spor av middelaldersk gateløp, men derimot steinbrolegging av samme gate fra etter bybrannen i 1598. Man antok da at det middelalderske gateløpet gikk lengre øst. Kulturlag under steinbrolegginga ble vurdert til å være fra middelalderen. Dyrkingslag datert til 1200-tallet ble også dokumentert ved undersøkelsen.

I 2022 ble det utført en arkeologisk utgravning i bakgården til Dronningens gate 10 og i Apotekerveita (TA 2022/06) i forbindelse med samme reguleringsplan som det nåværende tiltaket. Undersøkelsen påviste kulturlag fra middelalder i form av groper, dyrkingslag, ardspor og stolpehull. Det ble gjort en betydelig mengde gjenstandsfunn tilknyttet kulturlagene.

De arkeologiske opplysningene oppsummert ovenfor viser at kulturlag og strukturer er til stede i bakgården til Dronningens gate 10, i Dronningens gate og Apotekerveita, men at disse er til dels oppstykket og berørt av moderne inngrep. Dybden på kulturlag varierer fra ca. 0,5 til over 2,5 meter under overflaten i bakgården, mens det i Apotekerveita og Dronningens gate er observert middelalderske kulturlag ca. 0,5–1 m under overflaten.

Det er ukjent om fredete kulturlag finnes på det avgrensede arealet i den planlagte passasjen mellom Borkeplassen og teateret, men det er tidligere påvist spor etter middelalderens Borkegata i tilknytning til den moderne Borkeplassen.

2 Metode, gjennomføring og dokumentasjon

Feltarbeidet ble gjennomført av Ingeborg Sæhle over flere dager i perioden 13.02.2023–23.02.2023. B. N. Entreprenør AS var ansvarlig entreprenør på stedet, og maskinfører var Snorre Moe. Det ble benyttet gravemaskin av typen ABS TB153SR, 5 tonn. All graving innenfor tiltaksområdet ble overvåket av arkeolog fra NIKU.

Feltarbeidet ble gjennomført i to etapper:

1. Maskinell fjerning av moderne masser ned til 1,2 m under overvåking av arkeolog fra NIKU.
2. Maskinell arkeologisk undersøkelse av intakte kulturlag ned til en dybde av +5,26 moh. (ca. 2,5 m under dagens bakkenivå) innenfor et område på 2 x 4 m. Den maskinelle arkeologiske undersøkelsen ble gjennomført under overvåking av arkeolog fra NIKU.

Etappe 1 ble gjennomført i tråd med Riksantikvarens vedtak av d. 03.02.2023 (RA ref. 21/00516-41), hvor det ble gitt tillatelse til graving i inntil 1 m dybde under overvåking av arkeolog fra NIKU. Tillatelsen gjaldt kun graving i moderne masser. Ved den arkeologiske overvåkingen ble det påtruffet antatte intakte kulturlag ca. 1,2 m under dagens bakkenivå.

Etappe 2 ble gjennomført i tråd med Riksantikvarens vedtak av d. 17.02.2023 (RA ref. x/00516-49), hvor det ble gitt tillatelse til graving til 2,5 m dybde (kote +5,26 moh. NN2000) innenfor et område på ca. 2 x 4 m i bunnen pluss nødvendige graveskråninger. Maskinarbeidet ble overvåket og styrt av arkeolog fra NIKU, og ble gjennomført som en maskinell arkeologisk undersøkelse.

Værforhold med kulde og mye snøfall vanskeliggjorde god dokumentasjon, og spesielt fotografering var en utfordring flere av dagene. Kvaliteten av fotoene er derfor ikke den beste.

Tiltaksområdet og påtrufne arkeologiske kulturlag og strukturer ble dokumentert med omtrentlig plassering målt med målebånd ut fra eksisterende bygg. Vanligvis ville NIKU ha benyttet digital innmåling enten med CPOS eller totalstasjon for å dokumentere intakte kulturlag, men i dette tilfellet ble det gjort et unntak i samråd med Riksantikvaren for at tiltakshavers fremdrift skulle ivaretas. Påtrufne kulturlag og strukturer ble renset opp og dokumentert med foto og beskrivelser. Kulturlagene ble deretter fjernet sjiktvis med gravemaskin, under påsyn av arkeolog. Arkeologen gjennomgikk kulturlagene med metalldetektor underveis, og samlet inn relevante gjenstandsfunn. Ved feltarbeidets avslutning ble graveskråningene i øst og vest tildekket med fiberduk før det videre anleggsarbeidet på stedet fortsatte.

Alle foto brukt i rapporten er tatt av NIKU. Foto er ikke lagt inn MUSIT. Prosjektet er lagt inn i Askeladden, Riksantikvarens offisielle database over kulturminner og kulturmiljøer, under prosjektnummer 614.

Det ble under feltarbeidet tatt ut prøver til karbondatering fra arkeologiske lag og strukturer. Etter feltarbeidet ble det gjort et prioritert utvalg av prøver som ble sendt til analyse ved Barnas UAB (Vilnius Radiocarbon). Prøveresultater og analyserapporter finnes som vedlegg til denne rapporten (se vedlegg). Prøvemateriale som ikke ble valgt ut til analyser ble kassert i etterarbeidsfasen. De analyserte prøvene er ikke registrert i MUSIT da begge dateringene var fra etterreformatorisk tid.

Gjenstandsfunn som ble samlet inn under feltarbeidet ble vasket og gjennomgått av funnansvarlig Heidi Tangen Eriksen ved NIKUs Trondheimskontor. Gjenstandene var alle av etterreformatorisk karakter, og ble derfor kassert i etterarbeidsfasen. En kort oversikt over de innsamlede funnene er utarbeidet og finnes som vedlegg.

3 Resultater

Dette kapittelet gir en gjennomgang av den arkeologiske undersøkelsens resultater. Kart i dette kapittelet gir *ikke* en nøyaktig gjengivelse av de arkeologiske strukturenes plassering. Ettersom både tiltaksområdet og tilhørende arkeologiske strukturer kun ble målt opp med målebånd vil kartgjengivelsene kun gi omtrentlige plasseringer av strukturenes plassering. Se beskrivelser av de ulike strukturene for mer utførlig beskrivelse av dimensjoner.

3.1 Naturlig undergrunn

Naturlig undergrunn i tiltaksområdet bestod av grågul elvesand bestående av både grov- og finkornet sand og grus (Figur 6). Undergrunnen ble påtruffet ved omkring kote +5,87 moh. (NN2000), hvilket stemmer godt overens med det nivå for naturlig undergrunn som ble påtruffet i Apotekerveita, ca. 40 m direkte øst for tiltaksområdet, i 2022.

Figur 6: Topp av naturlig undergrunn eksponert i den østlige profilveggen til grop 2. I profilen den nedre delen av grop 3. Under grop 3 er undergrunnen synlig som grågul sand. Toppen av naturlig undergrunn ses helt til venstre i bildet. Foto: NIKU.

3.2 Moderne

Helt i øst av tiltaksområdet var et område på ca. 2 m x 5 m allerede fjernet før oppstart av feltarbeidet. I dette området var det tidligere moderne bygningsmasse som hadde fjernet all arkeologisk aktivitet på stedet. Helt vest innenfor tiltaksområdet var også en stående kjeller som også hadde fjernet all arkeologi på stedet (se Figur 3 og Figur 4). Disse to forstyrrelsene reduserte tiltaksområdet fra omkring 13 m til en lengde av ca. 9 m.

De moderne massene på stedet bestod øverst av asfaltdekke og deretter et tykt gruslag. Under dette var et omrota lag bestående av bygningsrester, tegl, brent treverk og sand/grus (Figur 7). Det var lite gjenstandsfunn i dette laget. Massen hadde karakter av å være rivningslag brukt som utjevningsslag.

Figur 7: Tiltaksområdet etter fjerning av asfaltdekke og grus. Sett mot øst. Målebåndet viser ca. 9 m. Til venstre ses to lysgraver til eksisterende bygg i Thomas Angells gate 7. Lengst øst i bildet ses nybygg tilknyttet Nye Hjorten teater i Dronningens gate 10. Til høyre i bildet ses bygningsmasse tilhørende Dronningens gate 12.

Figur 8: Moderne teglsteinsmur på tvers av utgravningsområdet i øst. 1 m målestokk. Sett mot nordvest.

På tvers av utgravningsområdet i øst var en teglsteinsmur (Figur 8). Muren har usikker tilhørighet, men har trolig tilhørt et tidligere stående bygg på stedet. Muren ble liggende in-situ i graveskråningen.

3.3 Lag 1: Hagejord

Lag 1 dukket opp ca. 1,2 m under eksisterende toppnivå, og kunne observeres innenfor hele tiltaksområdet. Laget var ca. 0,25 m tykt, og bestod hovedsakelig av mørk brun siltholdig sand med nedbrutte organiske komponenter. Homogent, med god blanding av organiske og minerogene komponenter. Relativt kompakt og fett. Dårlige bevaringsforhold for tre, men det ble observert enkelte nedbrutte stykker. Inklusjoner av trekull og enkelte stykker keramikk. Keramikken var av etterreformatorisk karakter. Laget er tolket som hagejord med nedbrutt husholdningsavfall. Har mange likhetstrekk med lag M527 observert i bakgården til Dronningens gate 10 i 2022 (TA 2022/06). Dette laget ble også tolket som etterreformatorisk hagejord.

3.4 Lag 2: Eldre nivå av hagejord

Lag 2 dekket også hele den eksponerte delen av tiltaksområdet, og hadde en tykkelse på ca. 0,24 m (Figur 9). Dette laget var mer løst og sandholdig enn det overliggende lag 1, og hadde færre inklusjoner av trekull og keramikk. Lag 2 var mer minerogent enn lag 1, men ellers var de relativt like i oppbygging. Laget var fortsatt relativt fett, med mye innslag av nedbrutte organiske komponenter. Lag 2 inneholdt større mengder dyrebein enn lag 1, og spesielt i området mot grop 2 ble det funnet ansamlinger av større stykker dyrebein og hornavfall. Laget tolkes som en eldre fase av hagejord på stedet. En dateringsprøve fra laget ga en datering til 1520-1799 AD (lab. Nr. FTMC-FI28-1, 2 sigma).

Figur 9: Lag 2 sett i plan. Sett mot nordvest. 1 m målestokk.

3.5 Grop 1

Grop 1 var en moderne grop som hadde fjernet store deler av det sørlige utgravningsområdet. Den bestod hovedsakelig av brungrå sandholdige masser og rivningsavfall. Gropen ble ikke videre undersøkt.

3.6 Grop 2

Grop 2 var en moderne grop med store mengder metallavfall og annet industriavfall (Figur 10).

3.7 Grop 3

Grop 3 var forseglet av lag 2, og kunne ses i profil i den østlige kuttanten i grop 2 (Figur 11). Gropen ble ikke avdekket i sin helhet, og grunnet HMS-hensyn kunne den ikke dokumenteres utførlig i plan. Minimum diameter som ble avdekket i profil var ca. 1 m, og dybden målt i profil var ca. 0,75 m.

Gropen bestod i toppen av løs, minerogen masse med stykker av teglstein, brent- og ubrent leire, og trekull. Lenger ned ble laget mer kompakt, og var her nesten gul/oransje i farge. Laget bestod her av nesten utelukkende teglstein, brent sand og trekull. I bunnen av gropen var et lag hovedsakelig bestående av redeponert undergrunn iblandet brungrå, mer siltholdige masser. Denne fyllmassen inneholdt enkelte inklusjoner av dyrebein og trekull. En dateringsprøve ble tatt fra denne nedre delen av gropen, og ga en datering til 1648-1921 AD (lab. Nr. FTMC-FI28-2, 2 sigma). Gropen har en yngre datering enn det overliggende laget (lag 2). Dette kan skyldes at gropen egentlig har vært gravd fra et høyere nivå, gjennom lag 2, uten at dette var mulig å observere i felt. Det kan også være at lagene er relativt samtidig. Gropen har en ukjent funksjon, men ser ut til hovedsakelig å ha bestått av rivningsmasser og annet avfall.

Figur 10: Grop 2 sett i plan. Sett mot nord. 1 m målestokk.

Figur 11: Grop 3 sett i profil, mot øst. I topp er lag 2, som forsegler gropen. 1 m målestokk.

3.8 Observasjoner i den nordlige profilen

Mot nord ble det stående en profilbenk med en bredde av ca. 0,8 m og en lengde på ca. 2,3 m (Figur 12). Den hadde en dybde av ca. 0,9 m, men så ut til å bli dypere mot vest, hvor den fortsatte innover i et ikke undersøkt område.

Figur 12: Den nordlige profilbenken. Sett mot nord. I toppen ses lag 2, som forseglar en større grop – mulig flere groper. 2 m målestokk.

Grunnet HMS-hensyn var det ikke mulig å oppholde seg lenge i bunnen av sjakten, og profilveggen ble derfor kun hurtig fotografert. I profilen kunne man se rester av lag 2 som forseglet én, mulig to, store groper. Gropen inneholdt meget homogene fyllmasser bestående av tilsynelatende siltholdig sand, brungrå i farge. Et dyrebein kunne skimtes langs den ene siden, men ellers ingen synlige inklusjoner. Gropen hadde buede sider, med en tilnærmet flat bunn. Gropen ble ikke avdekket i sin helt, men fortsatte lenger mot vest. Funksjon, størrelse og datering er derfor ukjent.

4 Oppsummering

Området i passasjen mellom Dronningens gate 10 og Borkeplassen, sør for stående bygg i Thomas Angells gate 7, ble sjaktet ut. Området målte ca. 13 m x 4 m, med en bredde av 5 m helt i øst. Over store deler av området ble det fjernet masse ned til ca. 1,2 m dybde. I et område på ca. 2 m x 4 m midt i tiltaksområdet ble det gravd til en dybde av ca. 2,5 m (til kote + 5,26 moh.). Det ble funnet både kulturlag og groper innenfor de berørte delene av tiltaksområdet. Naturlig undergrunn ble påtruffet ved omkring kote +5,87 moh. (NN2000).

Intakte kulturlag dukket opp ca. 1,2 m under dagens bakkenivå, og hadde en samlet tykkelse av ca. 0,5–0,7 m. Kulturlagene var meget homogene, med relativt få innslag av gjenstander foruten dyrebein. Lagene er tentativt tolket som hagejord, og ligner kulturlag som ble funnet i bakgården til Dronningens gate 10 i 2022 (TA 2022/06). Funn fra lagene indikerer at de er av etterreformatorisk karakter. Lag 2 er 14C-datert til AD 1520-1799 (lab. Nr. FTMC-FI28-1, 2 sigma).

Det ble observert to groper som var forseglet av de ovenfor nevnte kulturlagene, og som derfor er eldre enn disse. Grop 3 ble observert i profilveggen til en moderne nedgravning (grop 2), men ble ikke fullstendig avdekket i plan. Gropen var ca. 0,75 m dyp og bestod av flere ulike fyllmasser, med ukjent funksjon. En 14C-datering fra bunnen av gropen ga et dateringsintervall til AD 1648-1921 (lab. Nr. FTMC-FI28-2, 2 sigma). I den nordlige profilveggen ble det også observert en grop som var forseglet av kulturlagene på stedet. Gropen ble fotografert og hurtig dokumentert, men kunne ikke undersøkes videre grunnet HMS-hensyn. Funksjon, størrelse og datering av denne gropen er ukjent, men dybden ble målt til ca. 0,9 m.

5 Vedlegg

Dateringsrapport, No. 2023-06-20-FTMC-FI28, Vilnius Radiocarbon.

Funnbeskrivelse av innsamlede funn.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 232

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00

DATING CERTIFICATE

No. 2023-06-20-FTMC-FI28

02nd August 2023

1. Applicant for analysis: Silje Sandø Rullestad, Norsk institutt for kulturminneforskning NIKU, Storgata 2, 0155 Oslo, Norway
2. Material of sample: Charcoal
3. Date of sample receiving: 2023-06-27
4. Analysis date: 2023-08-02
5. Equipment used for analysis: Low-Energy Accelerator (LEA, Ionplus AG, Zürich), Automated Graphitization Equipment AGE-3 (Ionplus AG, Zürich).
6. Method of analysis: Samples were pretreated with a standard acid-base-acid protocol. IAEA C3, IAEA C9, and NIST-OXII were used as reference materials.
7. Results of analysis:

Sample designation	Lab. code	Radiocarbon age, BP	pMC
TA 2023/04: Sample 1	FTMC-FI28-1	264±27	96.77±0.32
TA 2023/04: Sample 2	FTMC-FI28-2	198±27	97.57±0.33

The results are given in years before 1950 (radiocarbon age BP). The uncertainty in the age determination is given +/- one standard deviation. All radiocarbon ages are corrected for isotopic fractionation using the measured 13/12-ratio. The radiocarbon ages must be translated to calibrated radiocarbon years.

8. Calibrated radiocarbon dates:

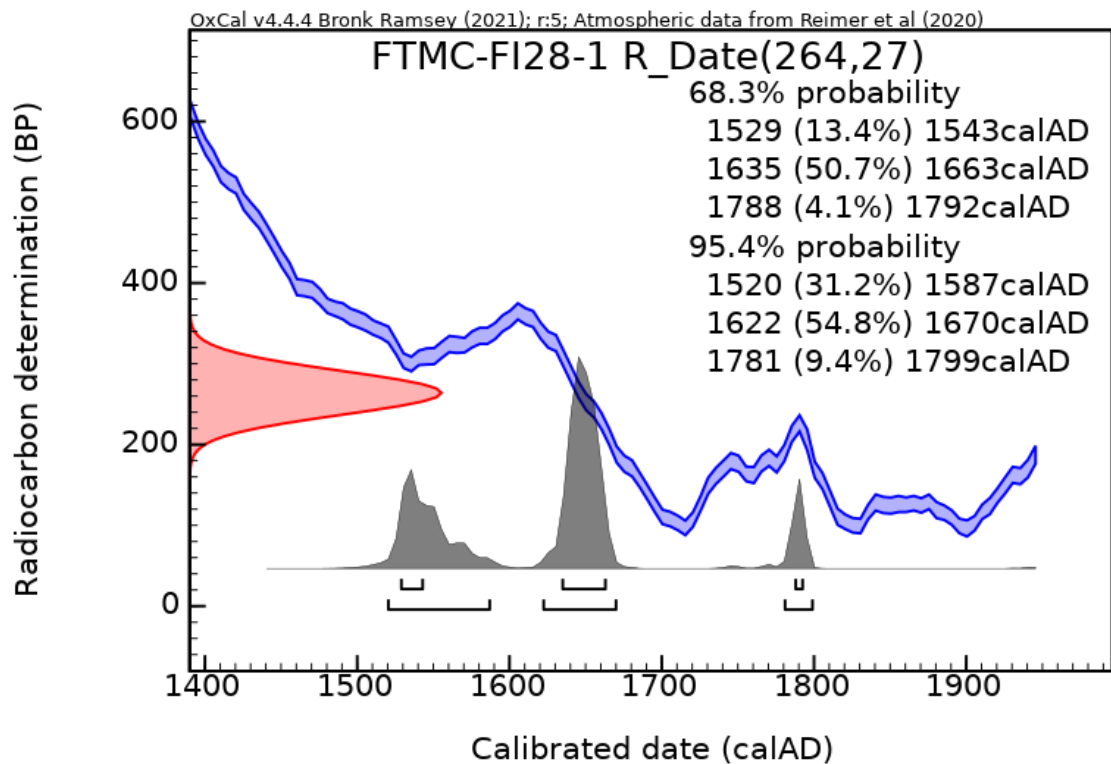

Fig. 1. Radiocarbon date 264 ± 27 BP (red), part of the calibration curve (blue) and the calibrated probability density function (grey) calculated in OxCal.

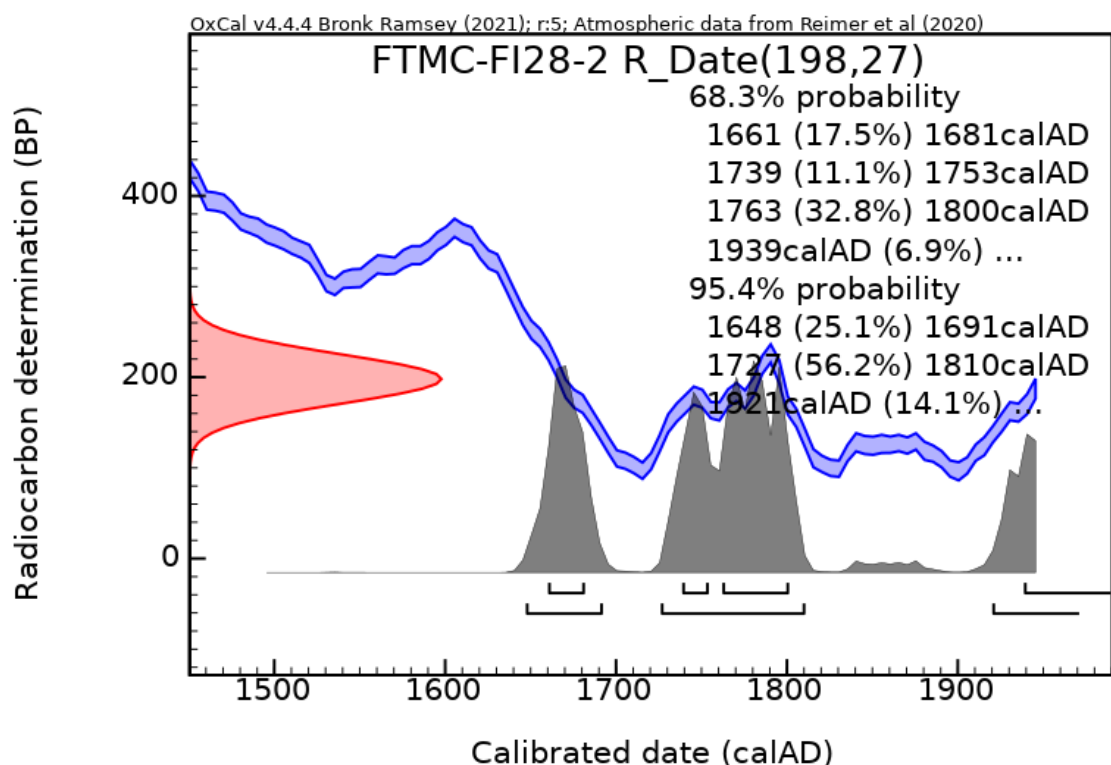

Fig. 2. Radiocarbon date 198 ± 27 BP (red), part of the calibration curve (blue) and the calibrated probability density function (grey) calculated in OxCal.

Responsible person: dr. Žilvinas Ežerinskis

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping, fluid strokes that form a stylized, somewhat abstract representation of the name.

Funn fra Borkeplassen, prosjekt 1022544

Ingen kontekster hadde funn fra middelalder.

«Lag 1» hadde fragmenter av et Weser-fat fra 1640-1720, fra en relieffdekorert kanne fra Westerwald (trolig 1700-tall), fra et større kar i nederlandsk rødgods, fra en potte i nederlandsk rødgods med innvendig begitning (1600-tallet), fra to boller i trønderkeramikk (tidlig 1650 til sent 1800), tinnglasert keramikk (16-1700-tallet), og krittpestilker.

Fra «Lag 2» kom det inn en hempe, eller håndtak til en jerngjenstand (kar, eller beslag), et skår fra en kanne fra Niedersachsen (1600-tallet), et skår fra en tysk eller nederlandsk kokepotte med utvendig fin dekor, et fra en tysk eller nederlandsk krukke med innvendig heldekkende begitning, et fra et nederlandsk fiskefat/dørslag med uvanlig innvendig begitning. Dessuten et skår fra en grønn flaske med firkantet bunn.

Fra «Grop 2» kom det inn et randskår fra en stor krukke og et bunnskår fra en bolle i nederlandsk rødgods (16-1700-tallet) og et annet skår i rødgods med innvendig begitning (17-1800-tallet), krittpestilker og en hengsle i jern.

«Grop 3, lag A» hadde flere skår fra en tysk kokepotte i rødt gods.

Fra «gul sand sør» kom det inn et skår fra en kokepotte i tysk rødgods (16-1700-tallet) og en takteglbit.

«Fra mulig MA i profil» kom det inn et skår fra et ganske uvanlig firkantet fiskefat fra Sandnes (1800-tallet) og et skår fra en tysk kokepotte (16-1700-tall).

Fra «Moderne masser» kom det inn en rand/buuskår fra en krukke som trolig er fra Duingen (1650-1700-tallet), 1700-talls rødgods og en del 1800-talls hardt hvitgods.

Fra «Brun hagejord» kom det inn krittpestilker.